

فَقَرَّبَ «أويس» مِنْ مَدِينَةِ النَّبِيِّ (ص)

يا لِّلْسَعَادَةِ*!

و في المدينة

– سيدي! أين بيت النبي (ص)؟!

– هناك.

– عفواً، حبيبي، أطلب زيارة حبيبي رسول الله (ص).

– أهلاً وسهلاً، تفضل*.

آه. وصلتُ نهايةَ
الفراقِ.

طرق* باب البيت.

– لا ... لا ... أين ... أين؟

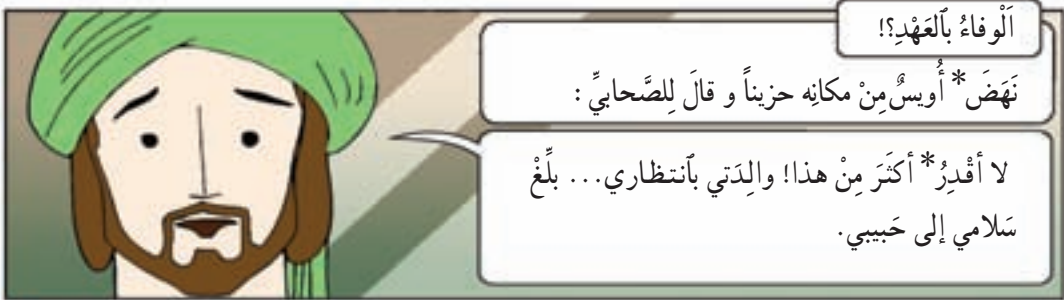
– هو سافر إلى مكان قريب،
يرجع بعد قليل* إن شاء الله.

– قَطَعْتُ هذه المسافة البعيدة لزيارة حبيبي.

والدتي؟!

فَجَلَسَ على الأرضِ قَلْبًا* ... نَظَرَ إلى
السَّمَاءِ،
يُقَنِّسُ* عَن مَوْضِعِ الشَّمْسِ ...

الوفاء بالعهد!؟

نَهَضَ أُوَيْسٌ* مِنْ مَكَانِهِ حَزِينًا وَقَالَ لِلصَّحَابِيِّ:

لا أَقْدِرُ* أَكْثَرَ مِنْ هَذَا! وَالِدَتِي بَأَنْتَظَرِي... بَلَّغْ
سَلامِي إلى حَبِيبِي.

و تَرَكَ المَدِينَةَ.

وَ بَعْدَ سِنِينَ* ... جَاهَدَ أُوَيْسٌ
فِي مَعْرَكَةِ صِفِّينَ وَ هُوَ يُدَافِعُ
عَن حَبِيبِ حَبِيبِهِ، فَوَقَعَ عَلَى
الأرضِ شَهِيدًا. هَنِيئًا* لَكَ
الشَّهَادَةُ يَا أُوَيْسُ!

رَجَعَ النَّبِيُّ (ص) مِنْ سَفَرِهِ ...

إِنِّي لَأَجِدُ نَفْسَ الرَّحْمَانِ مِنْ
جَانِبِ الِيمَنِ!
تَفُوحُ* رَائِحَةُ الْجَنَّةِ مِنْ
قَبْلِ* «قَرْن»*!

آیا تا به حال فکر کرده‌اید که اصل و اساس و ریشه‌ی هر موجودی به یک امر ساده و غیر مرکب و بسیط ختم می‌شود؟
به عبارت دیگر همه‌ی درختان و نباتات و حیوانات و انسان‌ها در ابتدا یک شیء ساده بوده‌اند؟!

عالم کلمات هم جدای از عالم مخلوقات نیست. در این جا هم کلمه‌ها در آغاز ساده‌تر بودند، سپس به تدریج با اضافه شدن حروفی به آن‌ها، کلمات جدیدتری ساخته شدند.

ح	ع	ک
س	ل	ت
ن	م	ب

أَحْسَنَ
كَاتَبَ
عَلَّمَ

حَسَنَ	كَتَبَ
عَلَّمَ	

يك سؤال

فعل‌ها چگونه از حالت ساده (صیغه‌ی اول ماضی سه حرفی) به حالت‌های پیچیده‌تر می‌رسند؟

به آیات زیر توجه کنید :

کلمات هم
عالمی دارند!

باز هم بحث فعل!
مگر نگفتیم که «فعل» اصل و
اساس است؟!
آن‌را یاد بگیریم و تمرین کنیم!

- ۱- ﴿أَمْرٌ رَبِّي بِالْقِسْطِ﴾
- ۲- ﴿الَّتِجْمُ وَالشَّجْرُ يُسْجُدَانِ﴾
- ۳- ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾

حال به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- ۱- چه تفاوتی از لحاظ تعداد حروف در این افعال مشاهده می کنید؟
- ۲- کدام فعل کم ترین تعداد حروف را دارد؟
- ۳- صیغه ی اول ماضی این فعل ها کدام است؟

نتیجه

فعل هایی مانند «أَمَرَ»، «سَجَدَان»، «فَتَحْنَا» که صیغه ی اول فعل ماضی آن ها از سه حرف تشکیل می شود، «ثلاثی مجرد» نام دارد.

يك سوال اساسی

آیا فکر می کنید همه ی نیازهای ما در گفتن و نوشتن با فعل های سه حرفی برطرف می شود؟! برای یافتن پاسخ سؤال فوق به تابلوی زیر توجه کنید :

- ۱- ﴿أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ﴾
- ۲- ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾
- ۳- ﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا...﴾

فربط ظاهر فعل را
نخوریم!
ملاک صیغه ی اول است!

- ۱- آیا می توانید فعل های آیات فوق را پیدا کنید؟
- ۲- آیا می توانید صیغه های اول ماضی این افعال را پیدا کنید؟
- ۳- صیغه ی اول ماضی این افعال دارای چند حرف است؟

ثلاثی : سه حرفی
مجزء : تنها
ثلاثی مجرد : ... ؟

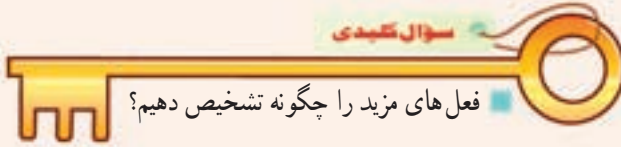
فعل‌هایی مانند: «تُكذِّبَانِ»، «أَرْسَلْنَا»، «هَاجَرُوا»، «جَاهَدُوا...» که صیغه‌ی اول ماضی آن‌ها بیش از سه حرف دارد، «ثلاثی مزید» نامیده می‌شود.

حال از خود سؤال کنید:

- ۱- ملاک تشخیص مجرد یا مزید بودن فعل، کدام صیغه است؟
- ۲- فعل «ثلاثی مجرد» با «ثلاثی مزید» از لحاظ ظاهری چه تفاوتی دارند؟
- ۳- برای یافتن صیغه‌ی اول ماضی چه کارهایی انجام می‌دهیم؟

سوال کلیدی

فعل‌های مزید را چگونه تشخیص دهیم؟

جواب

فعل‌های مزید قالب‌های مشخصی دارند!
ما در این درس با سه وزن از فعل‌های مزید آشنا می‌شویم:

معرفت افعال

این سه نکته را در مورد باب افعال به خاطر داشته باشیم!

در اینجا هم «حرکات» مهم است!
با تغییر حرکت، معانی عوض می‌شود!
زبان قرآن زبان «حرکت» است.

هرچه قالبی باشد، یادگرفتنش راحت‌تر است! مانند فعل‌های مزید! مگر نه؟!

- ۱- ماضی این باب بر وزن «أَفْعَلَّ»: أَحْسَنَ، أَظْهَرَ
- ۲- مضارع این باب بر وزن «يُفْعِلُّ»: يُحْسِنُ، يُظْهِرُ
- ۳- مصدر این باب بر وزن «إِفْعَالٌ»: إِحْسَانٌ، إِظْهَارٌ

همه ی فعل ها - چه مجرد و چه مزید - «مصدر» دارند.

«مصدر» را به عنوان پایه و اساس برای فعل قرار دهیم.

مصادر فعل های مجرد اوزان معینی ندارند، بلکه **سماعی** هستند!

اما

مصادر فعل های مزید وزن معینی دارند. به عبارت دیگر «**قیاسی**» هستند.

مصادر قیاسی

- ۱- ماضی و مضارع و مصدر فعل «كَرَمَ» در باب افعال کدام است؟
- ۲- صیغه ی اول ماضی از باب افعال چند حرف دارد؟
- ۳- در فعل ماضی باب افعال کدام حرف زاید است؟
- ۴- ملاک تشخیص اصلی یا زاید بودن حروف یک کلمه چیست؟
- ۵- جاهای خالی را پر کنید:
  - هی... (أُتِبْتُ)
  - اتم... (يُنْتَبُ)

این سه نکته را در مورد باب تفعیل به خاطر داشته باشیم!

- ۱- ماضی این باب بر وزن **فَعَّلَ** : **عَلَّمَ**، **قَدَّمَ**
- ۲- مضارع این باب بر وزن **يُفَعِّلُ** : **يُعَلِّمُ**، **يَقَدِّمُ**
- ۳- مصدر این باب بر وزن **تَفَعَّلَ** : **تَعَلَّمَ**، **تَقَدَّمَ**

همه برای خود ریشه ای دارند، آدم بی ریشه، بی هویت است!

مصادر فعل های مجرد قالب مشخصی ندارند! پس باید آن ها را با تکرار و تمرین به خاطر سپرد!

حال به این چند سؤال پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و مصدر فعل «صَدَقَ» از باب تفعیل را بنویسید.
- ۲- صیغه ی اول ماضی در باب تفعیل چند حرف زاید دارد؟
- ۳- آیا تعداد حروف زاید باب افعال و تفعیل با هم دیگر فرق می کند؟
- ۴- چرا فعل «قَدَّمَ» ثلاثی مزید است؟
- ۵- جاهای خالی را پر کنید :
- هما ... (دَبَّرَ)
- أنتَ ... (يُدَبِّرُ)

این سه نکته را در مورد باب مفاعلة به خاطر داشته باشیم :

مرفوعه مفاعلة

۱- ماضی این باب بر وزن «فَاعَلَ» : جَاهَدَ، دَافَعَ، خَالَفَ

۲- مضارع این باب بر وزن «يُفَاعِلُ» : يُجَاهِدُ، يُدَافِعُ، يُخَالَفُ

۳- مصدر این باب بر وزن «مُفَاعَلَةٌ» و گاهی «فِعَالٌ» : مُجَاهَدَةٌ، مُدَافَعَةٌ،

مُخَالَفَةٌ، جِهَادٌ، دِفَاعٌ، خِلَافٌ

حال به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و مصدر فعل «نَصَرَ» از باب «مفاعلة» را بنویسید.
- ۲- صیغه ی اول ماضی در باب «مفاعلة» چند حرف زاید دارد؟
- ۳- آیا تعداد حروف زاید باب مفاعلة و افعال و تفعیل با هم دیگر فرق می کند؟
- ۴- چرا فعل «صَادَقَ» ثلاثی مزید است؟
- ۵- جاهای خالی را پر کنید :
- هم ... (دَافَعَ)
- اَنتُمْ ... (يُدَافِعُ)

نکته اول

قبلاً آموختیم که برای ساختن فعل امر حرف مضارع «ت» حذف می شود و به جای آن یک همزه با حرکت کسره - و یا ضمه - آورده می شود ؛ مانند : اِذْهَبْ، اُخْرِجْ

اگر طریقه ی تشخیص وزن کلمات را ندانیم، آیا می توانیم فعل های مجرد و مزید را از یکدیگر تشخیص دهیم؟

فعل های مزید نیز مانند فعل های ثلاثی مجرد صرف می شوند :
يُعَلِّمُونَ، اُكْرِمْنَا و ...

اکنون می‌آموزیم که

همزه‌ی بابِ افعال در فعل امر همیشه **مفتوح** است :

تُكْرِمُ ← اَكْرِمُ   تُحْسِنُ ← اَحْسِنُ

نکته دوم

آیا تا کنون پیش خودتان فکر کرده‌اید که برای ساختن فعل امر چه نیازی به همزه داریم؟! برای یافتن پاسخ، یک بار دیگر به نحوه‌ی ساخت فعل امر توجه می‌کنیم :

تَخْرُجُ ← خُرْجُ ← اُخْرَجُ
حذف «ت» از اول   حذف حرکت آخر

تَذْهَبُ ← ذَهَبُ ← اِذْهَبُ

– آیا جواب را پیدا کردید؟

– در عربی مانند فارسی حرف ابتدای کلمه نمی‌تواند ساکن باشد.

– همزه امر (غیر از باب افعال) چه حرکتی دارد؟

به خاطر داشته باشیم!

هرگاه پس از حذف حرف مضارع،
مواجه با حرکت ساکن نشدیم، دیگر نیازی
به همزه نداریم؛ مانند :

تُجَاهِدُ ← جَاهِدُ
تُعَلِّمُ ← عَلِّمُ

همزه به هنگام ناتوانی و نیاز
عصای دست بود!
اما در زمان توانایی و عدم نیاز
دیگر چه حاجتی به عصا هست؟!

مسابقه را فراموش نکنیم!
شناخت فعل‌های مجزّد و مزید و
تشخیص فعل امر و... را میان
دو گروه کلاسی به مسابقه بگذاریم!

عَيِّنِ الصَّحِيحَ عَلَى حَسَبِ النَّصِّ*:

- ١- كَانَ أُوَيْسٌ مُشْتَاقًا لِزِيَارَةِ النَّبِيِّ (ص).
- ٢- وَعَدَّ أُوَيْسٌ أُمَّه بِالرُّجُوعِ بَعْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ.
- ٣- جَاهَدَ أُوَيْسٌ فِي مَعْرَكَةِ «نَهْرَوَانَ»، فَوَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ شَهِيدًا.

با توجه به کفه‌های پر شده، کلمات هاجر، أَكْرَمَ، أَشْرَكَ، جالَسَ، أَحْسَنَ، عِلْمٌ، قَدَّمَ، كَبَّرَ، كَاتَبَ هم وزن آن‌ها را پیدا کنید:

أفعل	فعل	فاعل
أكرم		

حال چنانچه در کفه‌های پر شده کلمات «يُفَعِّلُ، يُفَعَّلُ و يُفَاعِلُ» را قرار دهید، جهت برابر شدن کفه‌ها در وزن فعل‌های بالا چه تغییری ایجاد می‌شود؟

يُفَعِّلُ	يُفَعَّلُ	يُفَاعِلُ
	يُعَلِّمُ	

اکنون مصادر فعل‌های بالا را در جای خالی قرار دهید:

		مهاجرة
--	--	--------

التسويبي الثالث

اجعل في الفراغ كلمة مناسبة من اللواتر:

١- ﴿وَ أَحْسِنْ كَمَا ... اللَّهُ إِلَيْكَ﴾

٢- ﴿إِنَّا ... هُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾

٣- ﴿رَبَّنَا أفرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا و ... أَفْدَامَنَا﴾

٤- ﴿إِنَّا نحن ... عَلَيْكَ الْقُرْآنَ﴾

أَحْسِنَ

أَحْسَنُوا

أَنْزَلَ

أَنْزَلْنَا

تَبَتُّوا

تَبَّتْ

تَزَلَّتْ

تَزَلْنَا

التسويبي الرابع

برگ هایی که روی زمین افتاده مربوط به هر سه درخت است، شما به کمک قرائن بگویید هر

برگ مربوط به کدام شاخه است؟

التسويبي الخامس

أكمل ترجمة الجملة التالية:

١- لا يَشْعُرُ الْمُؤْمِنُ بِالضَّعْفِ عِنْدَ مُوَاجَهَةِ الْمَسَاكِلِ .

... به هنگام ... با مشکلات احساس ضعف ...

٢- اَللّٰهُمَّ! نَوِّرْ قُلُوْبَنَا بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَ الْيَقِيْنِ .

خدایا! ... ما را به نور ... و ...

٣- هُوَلَاءِ وَ جَدُوا السَّعَادَةَ فِي مُسَاعَدَةِ الْاٰخَرِيْنَ .

اینان ... را در ... به دیگران ...

٤- الْمُؤْمِنُونَ يُجَاهِدُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ .

مؤمنان با ... و جان هایشان در ...

□ فعل‌هایی که در یکی از باب‌های «أفعال»، «تفعیل» به کار می‌روند، اغلب به صورت «متعدی» ترجمه می‌شوند. به عبارت دیگر در هنگام ترجمه، نیاز به مفعول دارند.

□ پاره‌ای از افعال همراه حرفی به کار می‌روند که در هنگام ترجمه به فارسی نیازی به ترجمه‌ی آن حروف نیست؛ مانند: سَخَّرَ مِنْ (مسخره کرد)، حَصَلَ عَلَيَّ (به دست آورد)، شَغِرَ (متوجه شد، احساس کرد)

ترجمه‌ی متن زیر را بخوانید و اصلاحات لازم را در آن انجام دهید:

«التَّجْرِبَةُ»

أَرْسَلَ رَجُلٌ وَلَدَهُ إِلَى خَارِجِ الْمَدِينَةِ لِكَنْسَبِ التَّجَارِبِ. فَلَمَّا خَرَجَ الْوَلَدُ مِنَ الْمَدِينَةِ، شَاهَدَ ثَعْلَبًا مَرِيضًا. فَوَقَفَ مُدَّةً ... وَفَكَّرَ ...

«كيف يحصلُ على الطعام؟!»

في هذه اللحظة شاهد أسداً معه صيدٌ. فلما قَرَّبَ مِنَ الثَّعْلَبِ أَكَلَ مِنَ الصَّيْدِ وَتَرَكَ الْبَاقِيَّ وَذَهَبَ! بعد لحظه حَرَكَ الثَّعْلَبُ نَفْسَهُ بِصُعُوبَةٍ وَقَرَّبَ مِنَ الصَّيْدِ وَبَدَأَ بِالْأَكْلِ.

فقال في نفسه: إِنَّ اللَّهَ كَفِيلٌ بِالرِّزْقِ، فلماذا أَتَحَمَّلُ الْمُسْهِقَةَ؟! فَرَجَعَ إِلَى الْوَالِدِ وَشَرَحَ لَهُ الْقِصَّةَ. فقال الوالد: يَا بُنَيَّ لَقَدْ أَخْطَأْتَ ... فَإِنِّي قَصَدْتُ لَكَ حَيَاةً كَرِيمَةً. أَنْظِرْ إِلَى الْأَسَدِ! كيف يُسَاعِدُ الْآخَرِينَ وَهُوَ حَيَوَانٌ قَوِيٌّ كَمَا تَعْلَمُ! وَلَكِنْ أَنْظِرْ إِلَى الثَّعْلَبِ ... هُوَ يَنْتَظِرُ مَسَاعِدَةَ الْآخَرِينَ ... فَلَيْسَتْ لَهُ حَيَاةٌ كَرِيمَةً ... فَفَهَمَ الْوَلَدُ وَغَيَّرَ نَظْرَتَهُ حَوْلَ الْحَيَاةِ.

***

تجربه

مردی فرزندش را برای به دست آوردن تجربه به خارج شهر فرستاد. پس زمانی که فرزند از شهر خارج شد، روباه مریضی آمد پس مدتی درنگ کرد ... و اندیشید ... «چگونه غذا به دست می‌آورد؟! در این لحظه شیری را دید که با او شکاری بود. زمانی که روباه به او نزدیک شد، از شکار خورد و باقی را ترک گفت و خارج شد. پس از لحظه‌ای، روباه به آسانی حرکت کرد و به شکار نزدیک شد و شروع به خوردن کرد. پس سرا بخود گفت: بی شک خداوند ضامن روزی است، پس چرا سختی تحمل می‌کنم؟! سپس نزد پدرش رفت و برای او داستان را شرح داد. پدر گفت: فرزندم، اشتباه می‌کنی! ... من برای تو زندگی شرافتمندانه‌ای را می‌خواستم. به شیر نگاه می‌کنم. به دیگران کمک می‌کند چگونه و همانطور که می‌دانی او حیوانی قوی است. اما به روباه نگاه کن ... او منتظر کمک دیگران می‌باشد ... و از این رو برای او زندگی شرافتمندانه نیست. پس فرزند متوجه شد و دیدگاهش پیرامون زندگی تغییر یافت.

دقت کنیم که:

از اهداف غایی آموزش زبان عربی، توانایی در ترجمه و فهم عبارات‌ها است.

نقش اصلی در ترجمه‌ی متون و عبارات‌ها، برعهده‌ی ما دانش‌آموزان است!

معلم نقش «مصحح» و «منقح» را در ترجمه‌ی ما دانش‌آموزان ایفا می‌کند!

ترجمه‌ی صحیح عبارات‌های عربی کتاب را از وظایف خود بدانیم!

الف: در قواعد درس با باب «تفعیل» آشنا شدیم، اکنون با توجه به ترجمه‌ی آیات در جای خالی از مصدر «تسبیح»

(خدا را به پاکی یاد کردن) فعل مناسب قرار دهید :

۱- ﴿ نَحْنُ... بِحَمْدِكَ وَ تُقَدِّسُ لَكَ ﴾ (بقره/ ۳۰)

ما با ستایش تو، از تو به پاکی یاد می‌کنیم و به تقدیس می‌پردازیم.

۲- ﴿... اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ لَا يُفْتَرُونَ ﴾ (انبیاء/ ۲۰)

شبانه‌روز خداوند را به پاکی یاد می‌کنند و سستی نمی‌ورزند.

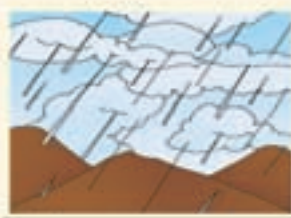
۳- ﴿ فَأَصْبِرْ عَلٰی مَا يَقُولُونَ وَ... بِحَمْدِ رَبِّكَ ﴾ (طه/ ۱۳۰)

بر آنچه می‌گویند، شکیبا باش و با ستایش پروردگارت از او به پاکی یاد کن.

ب: دو آیه‌ی زیر را بخوانید و به سؤالات پاسخ دهید :

﴿ وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَّلَ ﴾ (اسراء/ ۱۰۵) ﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَ إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ (حجر/ ۹)

أُنزِلَ - نَزَّلَ

نَزَّلَ

سؤال:

تفاوت میان نزل و أنزل از جهت لفظ و معنی چیست؟

تفاوت میان نزل و نَزَّل از جهت لفظ و معنی چیست؟

***

مطلب ماهنامه‌ی شما می‌تواند شامل موارد زیر باشد :

- ۱- ترجمه‌های تصویری
- ۲- معرفی وسایل کمک‌آموزشی
- ۳- اشعار عربی زیبا و ساده
- ۴- داستان‌های مصور
- ۵- لطایف
- ۶- جدول
- ۷- مصاحبه با دبیران و مسئولان مدرسه
- ۸- مصاحبه با دانش‌آموزان
- ۹- نقد کتاب‌های درسی
- ۱۰- ...

از اولین روزهای مدرسه به فکر اجرای کارهای فوق برنامه

باشیم ؛ از قبیل : تهیه‌ی ماهنامه‌ی دیواری!

چه خوب است ماهنامه دیواری هم مطالب عربی داشته باشد و

هم فارسی. و از این مسأله بیم نداشته باشیم که غلط‌هایی در عبارت‌ها

مشاهده شود. مهم شروع کردن است. پس شروع کنیم ؛ بسم الله!